

Farár Alexander Šindelár vo funkcii starostu obce Piešťany

Stanislav Žlnay

<https://doi.org/10.54937/nhe.2023.12.1.41-47>

Priest Alexander Šindelár in his Function as Mayor of the City of Piešťany

Abstract: *Very few Slovak communities or cities have in their history a Catholic priest as the head of their administration. One of those was the city of Piešťany, which during the years 1931 – 1938 had as mayor the local priest, Alexander Šindelár. Acting as the mayor of Piešťany, he had a significant contribution in building relationships between the community and spa. In the state archive there is an original copy of his first official mayoral speech. He built the road bridge across the river Váh, and paved streets and paths. For the needs of residents, he founded the new cemetery, which is still operating. Šindelár ended his political activity; he was a district president of Hlinka's Slovak People's Party. After the end of his tenure as mayor, he devoted himself solely to pastoral activities in his parish. Šindelár tragically died in his parish in November 1947, after blessing one of the missing bells from the First World War. He is buried in the cemetery not far away from his parish church.*

Keywords: *church, parish council, Piešťany, political participation, priest, spa.*

Úvod

Piešťany sú známe najmä vďaka liečivým účinkom termálnych prameňov a bahna. Avšak aj história tohto kúpeľného mesta¹ je veľmi bohatá a do veľkej miery neprebádaná, keď prvýkrát sa spomína už v Zoborskej listine v 12. stor. Rovnako vôbec neprebádaná je aj

¹ Štatút mesta získali 21. októbra 1945. Pozri: PAMÄTNÁ KNIHA MESTA PEIŠŤANY, Zväzok I. 1939 – 1949, s. 201. [online] Dostupné na internete: <https://www.piestany.sk/e_download.php?file=data/editor/189sk_1.pdf&original=Kronika_1933-1949_01.pdf>.

cirkevná história. Tá v sebe ukrýva dnes takpovediac zabudnutú postavu nielen cirkevných ale aj miestnych dejín, starostu obce a miestneho farára Alexandra Šindelára.

Životopisný náčrt

Iba zriedkakedy sa vyskytla v minulosti taká situácia, žeby v jednej obci zastávala funkciu duchovného a starostu, jedna osoba, v Piešťanoch sa taká situácia stala a dokonca až dve volebné obdobia starostoval katolícky kňaz Alexander Šindelár.² Do Piešťan prišiel v 30-tych rokoch 20. storočia, keď bol v rámci vtedajšej Trnavskej apoštolskej administratúry preložený z Malženíc.³ Hoci nepochádzal z Piešťan, neboli mu vôbec cudzie. Pravdepodobne prvýkrát sem zavítal počas stretnutia medzinárodnej katolíckej mládeže, ktorá sa konala v Grand hoteli Royal v roku 1927.⁴

V tom čase nebolo ničím nezvyčajným, že sa kňazi popri pastoračnej činnosti aktívne zapájali aj do politického diania. Už v Malženiciach bol politicky angažovaný v Hlinkovej slovenskej ľudovej strane (ďalej HSĽS). Po príchode do Piešťan, ostal stále členom tejto politickej strany. Zaujímavosťou bolo, že zakrátko na to, bol ako čestný hosť a nový miestny farár pozvaný na zasadnutie obecného zastupiteľstva.⁵

V tom čase bola obec bez starostu. Jej dovtedajší starosta Rudolf Schultz bol odvolaný, pre neplnenie si povinností. A práve za jeho nástupcu bol v deň konania nových volieb, 27. septembra 1931, zvolený Alexander Šindelár.⁶

V čase príchodu do Piešťan, neboli ešte svetoznámymi kúpeľmi a dokonca ani nemali štatút mesta. Bola to dedinka s hlinenými cestami a domami zväčša z nepálenej tehly. Kúpeľný ostrov s obcou spájala iba drevený most. Jeho prvotnou víziou bolo pozdvihnúť obec, postupne ju začať modernizovať a nadviazať na úspešnú spoluprácu s nájomcami kúpeľov. Ako starosta i farár si pre naplnenie cieľov veľmi rýchlo získal priazeň nielen svojich farníkov, ale aj širokú vrstvu obyvateľov a tiež rodiny Winterovcov, vtedajších nájomcov kúpeľov. Vďaka spolupráci obce s Ľudovítom a Imrichom Winterovcami a využitím

Farár Alexander Šindelár

kontaktov na najvyšších miestach, sa vybuodovali chodníky a vyasfaltovali ulice, zaviedla sa elektrifikácia. Úspešne sa zrealizovalo premostenie rieky Váh novými mostmi, Krajinským

² Alexander Šindelár (22.02.1888, Bernolákovo – 02.11.1947, Piešťany), rímskokatolícky kňaz, politik, publicista. Vysvätený v Ostrihome dňa 26. júna 1926. Pastoračne pôsobil v Budmericiach, Malženiciach a od r. 1930 v Piešťanoch, kde v rokoch 1931 – 1938 vykonával funkciu starostu obce. Zahynul rukou neznámeho vraha na piešťanskej fare. Pozri: ŽLNAY, Stanislav. Komu asi prvému zazvoní? Príbeh farára a starostu mesta Piešťany Alexandra Šindelára. Piešťany: Balneologické múzeum I. Wintera, 2017.

³ Archív Trnavskej arcidiecézy v Trnave (ATA), fond *Osobné karty kňazov – Šindelár Alexander*.

⁴ KOLESÁR, Miloš. *Zlatá kniha Slovenska 1918 – 1928*. Bratislava, 1929, s. 278; *Slovák*, 11.3.1927, roč. 9, č. 57, s. 1; *Trenčán*, 12.3.1927, roč. 4, č. 11, s. 2.

⁵ MV SR, Štátny archív v Trnave (ŠAT). Obvodný notársky úrad Piešťany. Zápisnica 1930 – 1933. *Zápisnica obecnej rady 1930 z 7.3.1930, č. 3/1930*.

⁶ ŽLNAY, Stanislav. *Komu asi prvému zazvoní? Príbeh farára a starostu mesta Piešťany Alexandra Šindelára*, s. 28 – 31.

a Kolonádovým. Mosty boli výsledkom spoločného úsilia vedenia obce a kúpeľov, ktorých projekt podporil finančne podporil aj štát. Vďaka úspešnej vzájomnej propagácii obce a kúpeľov bola zriadená prvá priama letecká linka Piešťany – Bratislava – Viedeň. Využívali ju nielen kúpeľní hostia ale zahraniční návštevníci, ale aj obchodní partneri obce a obchodníci v tomto regióne.

Šindelár vedel využiť na propagáciu a presadenie rozvoja Piešťan aj svoje kontakty medzi cirkevnou hierarchiou. Osobne doprevádzal doposiaľ najvyššieho cirkevného hodnostára, aký Piešťany navštívil, pápežského legáta, francúzskeho kardinála Jeana Verdiera. Parížsky arcibiskup a kardinál Verdier požehnal na Kúpeľnom ostrove termálny prameň. taktiež jeho zásluhou, prišli do Piešťan v roku 1939 jezuiti, aby sa tu usadili a založili svoj kláštor.

Ako politik, vykonával popri funkcii starostu aj funkciu okresného predsedu HSĽS v rokoch 1932 – 1933. Často sa v miestnych novinách uvádzala informácia, že bola poslancom slovenského snemu. Avšak podľa prvej monografie na Slovensku, venovanej dejinám Slovenskej ľudovej strany, ktorá obsahuje aj menný zoznam všetkých poslancov snemu Slovenskej krajiny a snemu Slovenskej republiky (18.12.1938 – 1945) sa v tomto zozname nevyskytuje meno Alexandra Šindelára.⁷

Ako publicista, publikoval svoje mnohé úvodníky a príspevky v Pútnikovi svätovojtešskom, ktorý vydával Spolok sv. Vojtecha a sám Pútnika niekoľko rokov redigoval.

V úrade starostu spočinul 7 rokov, dve volebné obdobia, až do augusta 1938. V tom čase sa Európou šírila neistota z rozpínavého Nemecka a jeho vládnucej ideológie. V Piešťanoch sa vytvoril silný politický protiblok voči HSĽS a za starostu bol zvolený miestny automechanik Michal Chrenko. Svoju nástupcovi odovzdal úrad, ale politicky bol činný aj naďalej, ako člen obecného zastupiteľstva. To bola však posledná politická činnosť a viacej sa venoval svojim pastoračným povinnostiam.

Pred vchodom Thermie Palace. A. Šindelár sediaci druhý z prava⁸

⁷ LETZ, Róbert – MULÍK, Peter – BARTLOVÁ, Alena. *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945*. Martin: Matica slovenská, 2006, s. 366 – 368.

⁸ Archív BMIW Piešťany.

Jeho poslednou pastoračnou aktivitou vo farnosti bola zbierka na nový zvon, ktorý bol cez prvú svetovú vojnu zabavený. Podarilo sa vyzbierať potrebné finančné prostriedky a nechať odliat' nový zvon. Ten bol následne 2. novembra 1947 samotným farárom slávnostne posvätený. Iróniou osudu bolo, že bol aj prvým človekom, ktorému zvon zazvonil na poslednú rozlúčku. V deň posviacky bol na fare okolo ôsmej hodiny večer zastrelený. Páchatel', či páchatelia ostali dodnes neznámi.⁹

Piešťany sa mu stali nakoniec osudnými. Po vražde ho nepochovali do hrobu rodičov, do Čeklísu (Bernolákovo), ale zaobstarali mu nový hrob na tzv. Hornom alebo žilinskom cintoríne. Pochovával ho vtedajší apoštolský administrátor Ambróz Lazík za účasti mnohých duchovných a tisícok ľudí z Piešťan i okolia.¹⁰

Alexander Šindelár zanechal po sebe veľmi výraznú stopu. Ako farár krstil, pochoval, udeľoval sviatosti mnohým veriacim. Ako starosta po sebe zanechal dielo, ktoré dodnes slúži obyvateľom i návštevníkom mesta. Jeho meno časom ostalo zabudnuté, jeho súčasníci už nežijú, počas obdobia bývalého režimu nebolo povolené ho spomínať, kvôli tomu, že bol kňaz a ešte politik HSLS. Po politických zmenách sa v 90-tych rokoch spomenulo aj Šindelára a pomenovala sa po ňom ulica a na budove fary mu bola odhalená pamätná tabuľa. Jediné čo chýbalo k pochopeniu doby a okolností jeho života bola publikácia. Tá bola vydaná Balneologickým múzeom Imricha Wintera v Piešťanoch v roku 2017 a je to zatiaľ prvá publikácia zachytávajúca jeho kňazský život i život a úlohy starostu obce, ako je dianie počas vojny a po vojne v Piešťanoch z pohľadu miestneho rímskokatolíckeho farára. Okrem tejto knihy sa osoba Šindelára spomína aj v publikáciách venovaných histórii obce Malženice.¹¹

Inauguračný prejav

Z doby nástupu na post starostu sa zachoval inauguračný prejav, ktorý predniesol zastupiteľstvu 3. novembra 1931. Dodnes nebol publikovaný a tak povediac ostal zabudnutý v archíve. Na prvý pohľad je to iba obyčajný prejav. Čitateľ, ktorý pozná Piešťany a kontext vzťahov si môže všimnúť, že vzťahy v obci a medzi ľuďmi sa veľmi nezmenili, ani po toľkých rokoch. Práve na túto vec sa najviac zameral vo svojej reči. Spomenul aj rozdiely medzi Piešťanmi a Teplicami, teda rozdiely medzi postavením obyvateľov v dvoch častiach obce. V Tepliciach žili majetnejší obyvatelia a tí, ktorí prenajímali izby kúpeľným hosťom a v Piešťanoch (dnes nazývané aj Staré Piešťany) žili sedliaci. Z prejavu je cítiť odhodlanie, ba až zapálenie pustiť sa do práce a k tomu aj vyzýval všetkých prítomných zastupiteľov, pretože ide o dobro ľudí a obce.

Tento prejav uverejňujem v pôvodnom znení vtedajšieho jazyka a spôsobu vyjadrovania sa, tak ako je zachytený v archívnych materiáloch.

⁹ PAMÄTNÁ KNIHA MESTA PEIŠŤANY, Zväzok I. 1939 – 1949, s. 210. Dostupné na internete: <https://www.piestany.sk/e_download.php?file=data/editor/189sk_1.pdf&original=Kronika_1933-1949_01.pdf>.

¹⁰ Archív Balneologického múzea I. Wintera v Piešťanoch (ABMIW). Č. 132. Fondy rôznych osobností. č. 13: Fond Šindelár.

¹¹ GERINEC, Anton – MARTINKOVIČ, Štefan. *Malženice 1113 – 2013*. Malženice: Obec Malženice, 2013.

„Slávne obecne zastupiteľstvo!

Vítam Vás srdečne a dnešnú schôdzu zahajujem. Keďže je to ale naša prvá schôdza, dovoľte mi, aby som po prvé poďakoval, že niektorí z Vás poctili ma svojou dôverou, následkom čoho na tomto mieste sedím a predsedám tomuto sl. sboru. Nevieť ako som prišiel k tomu, ale budem sa usilovať, aby som sa toho hodným stal. Úrad, ktorý ste na mňa zverili, není ľahkým úradom, toho som si vedomý, ale opierajúc sa na vašu dôveru nádejam sa, že keď ste ma vašou dôverou poctili, v mojom ťažkom úrade aj ma podporovať budete.

Ja z mojej stránky, zase slubujem, že budem sa dľa svojich skromných síl usilovať, aby som sa tej vašej dôvery aj hodným stal.

Nehľadal som ten úrad. Ved' mám toľko rozvahy, aby som nabliadol, že není to ľahkou vecou, v tak ťažkých časoch na tak zodpovednom mieste stáť. So zdravým rozumom takú úrad hľadať nikto nemôže. Ale zas z druhej stránky našou občianskou povinnosťou je, keď je to potrebné, aj obeť znášať. Zlý vojak bol by, ktorý by utekal, keď ho do boja volajú. Zlý občan by bol ten, keď žiadajú obeť znášať, skrýval by sa a zutekal by. Cit povinnosti ma nútil, aby som aj túto obeť znášal.

Nehľadám žiadne zisky, žiadnu slávu, jedine dobro svojich milovaných spoluobčanov mám pred očami a chcem pracovať za verejné dobro našej obce. Jako starí Rimania riekavali: *Salus rei publicae suprema lex* – dobro obce prvým zákonom, najvyšším zákonom!

Opustený, ale na seba zanechaný, nič by som nesvedol a preto vás dnes prosím, snažme, aby ste ma v mojom úradovaní podporovali. Volám vás do práce. Sme po voľbách a teraz má sa začínať práca za dobro našej obce. Páni moji, pred ťažkými časmi stojíme.

Nezabrávajte sa s dobou dnešnou. Dnes neplatia prázdne frázy, jalové reči. S tým málo čo pomôžeme, ale každý dľa najlepších svojich síl nech sa usiluje pomáhať tam, kde sa ešte pomáhať dá. Sdružme sa, aby bolo čím menej reči, ale viac skutkov. Myslím, že je zbytočné spomenúť, že preč s každými súkromnými záujmami, s každým súkromným kešftíkom. Nepozerať na tú obec, jakoby tá bola dojnou kravou, ktorú len ťahať možno. Preč s osobnými vecami. Nevznášajme sem, kde sa o obec jednáť má svoje osobné hnevy, nepriateľstvá. Teraz by mala nastať trenga Dei a spoločnými silami pomáhať, kde sa pomáhať dá.

V našej obci i tak sú snád' i umele vyvolané rozdiely. Pole našej práce je veľiké a len vo všeobecnosti chcel by som poukázat' nezamestnanosť, pred ktorou stojíme. Tá nás nesmie nepripravených nájsť. Snád' hľad, snád' mor tak netrapi, jako nezamestnanosť, keď ten človek, ktorý by chcel pracovať, statočne sa živiť, prispeje k tomu. Nech sú tí, naši spolubratia ubezpečení, ktorých tvrdá ruka osudu nemilosrdne sa dotkla, istí, že v tomto slávnom sbore sa nachádzajú ľudia, ktorí s nimi spolucítia a za povinnosť svoju si pokladajú o nich sa postarať. To má byť jedným z našich hlavných úkolov.

V našej obci sa nachádzajú rozdiely, ktoré snád' nesvedomitiť ľudia ešte pestujú medzi starými Piešťanmi a medzi Teplicami. Do toho treba nám zasiahnúť a si uvedomiť, že si v starých Piešťanoch žijú ľudia, o ich záujmy treba sa tiež postarať. Piešťany nie k Banke sa majú ťahnúť, ale k starým Piešťanom.

Iný rozdiel je medzi roľníctvom a iným obyvateľstvom. Smutné je už to, keď by sa mali rozdiely robiť medzi jednotlivými triedami Občan alebo občan, každý je jednako a žiadna trieda nesmie byť na úkor tej druhej privilegovaná a naopak žiadna trieda na úkor druhej zanedbávaná. Medzi našimi spoluobčanmi sa nachádza mnoho roľníkov, a keď chceme byť spravodlivými nesmieme zabudnúť na ich záujmy.

Iná chülostivá otázka sú kúpele, ktoré sa v našej obci a na území našej obce nachádzajú a tak v blízkom styku sú s našimi obecnými vecami. Jedna čiastka našich občanov s nenávisťou pozerá sa na tie kúpele. Nevieť odkiaľ to pochádza, ale povinnosťou našou je aby tie kúpele čím bližšie k Piešťanom a správa tých kúpeľov keď si žiada, aby s týmito nebolo „macošsky“ jednané, musí sa postarať o to, aby tie kúpele prišli bližšie k Piešťanom a rozumiem to tak, aby čím viac spoluobčanov pocítilo ba celá obec pocítila, že tie neni sú k našim ľuďom, že tie kúpele v prvom rade našich spoluobčanov zamestnávajú, našich obchodníkov a našich spoluobčanov podporujú.

Načrtol som vo väčších rysoch, v ktorých by sa mala naša práca rozprestierať a ke tejto práci volám každého ktorý je dobrej vôle, každého kto chce pracovať za dobro Piešťan.

Možno, že rôznymi cestami ale za jeden cieľ, za všeobecné dobro. A v tomto chcem

S pomocou Božiou na prvom mieste byť, prosím o vašu podporu. Nechcem poznať strany. Každý mi bude vítaný, kto príjde, aby spravodlivosť panovala na obecnom dome. Nechcem byť tyranom, nikomu nechcem moju mienku natískať. Na základe potvrdených štatútov chcem viesť obecné záležitosti. Chcem byť ku každému spravodlivým a chcem hájiť dôstojnosť tohto sboru.

Ďaleko je odo mňa aby som hladal pochybnú slávu autokrata. Všetkú zodpovednosť na vás chcem svaliť. Chcem byť len vykonávateľom vašej vôle. Smutné by bolo, keď by sme vo verejnosti zodpovednosť chceli zvaliť len na starostu. Nebojím sa od toho, ale bobo by to nezmyslom, veď chceme len vašu vôľu plniť.

Pýtam sa Vás, aby ste sa zmienili o tom, kedy majú byť zvolané schôdze obecného zastupiteľstva.

Tak podobne aj obecná rada má sa zvoliť. Tiež povedzte, na jaký deň a na jakú hodinu sa má zvoliť. Odporúčam i všimnúť si nové obecné štatúty, týchto sa budeme pridržovať. Chcem spravodlivosť mať pred očami a ku každému spravodlivým byť, ale aby ste aj Vy ku mne spravodlivými boli. To je to najmenšie, čo si od Váš žiadať môžem. Keď vás volám do práce, srdečne vás zrdavím.“¹²

Farár A. Šindelár s biskupmi: M. Buzalkom a P. Jantauschom¹³

¹² MV SR, Štátny archív v Trnave (ŠAT). Obvodný notársky úrad Piešťany. Zápisnica obecného zastupiteľstva 1930 – 1933, č. 1/1931 z 3. novembra 1931.

¹³ Archív BMIW Piešťany.

Záver

Piešťanský farár a starosta Alexander Šindelár nebol pôvodom z Piešťan a ani nemal žiadne mimoriadne väzby na túto farnosť a obec. No aj tak sa do ich histórie zapísal ako výnimočný človek s citom pre spájanie miestnych ľudí, čo sa odzrkadlilo na výraznom rozvoji celej obce. Práve tak on, rovnako položil základy slávneho mena Piešťan, ako aj rodina Winterovcov. Z jeho inauguračnej reči je badať, že problémy a nešváry, ktoré trápili Piešťancov v tom čase, nie sú veľmi odlišné od tých, ktoré ich trápia dnes, a to hlavne vzťahy samosprávy a kúpeľov. Preto je dnes, postava Alexandra Šindelára inšpirujúca. Nie iba z historického pohľadu, pre výsledky jeho práce, no predovšetkým preto, že jeho úsilím ako kňaza ale aj ako starostu bolo spájanie ľudí pre spoločné dobro.

BIBLIOGRAFIA

Archívne pramene

Archív Balneologického múzea I. Wintera v Piešťanoch (ABMIW). Č. 132.
Archív Trnavskej arcidiecézy v Trnave (ATA), fond Osobné karty kňazov.
MV SR, Štátny archív v Trnave (ŠAT). Obvodný notársky úrad Piešťany.

Literatúra

GERINEC, Anton – MARTINKOVIČ, Štefan. *Malženice 1113 – 2013*. Malženice: Obec Malženice, 2013. ISBN 978-80-8115-133-0.
KOLESÁR, Miloš. *Zlatá kniha Slovenska 1918 – 1928*. Bratislava, 1929, 516 s.
LETZ, Róbert – MULÍK, Peter – BARTLOVÁ, Alena. *Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945*. Martin: Matica slovenská, 2006, 389 s. ISBN 807-09-08270.
ŽLNAY, Stanislav. *Komu asi prvému zazvoní? Príbeh farára a starostu mesta Piešťany Alexandra Šindelára*. Piešťany: Balneologické múzeum I. Wintera, 2017, 111 s. ISBN 978-80-8115-266-5.

Elektronický zdroj

PAMÄTNÁ KNIHA MESTA PIEŠŤANY, Zväzok I. 1939 – 1949. Dostupné na internete: <https://www.piestany.sk/e_download.php?file=data/editor/189sk_1.pdf&original=Kronika_1933-1949_01.pdf>.

Noviny

Slovák, 11,3,1927, roč. 9, č. 57.
Trenčan, 12.3.1927, roč. 4, č. 11.

Adresa autora:

Mgr. Stanislav Žlnay
Archív Trnavskej arcidiecézy
Jána Hollého 10, 917 66 Trnava
email: archiv@abu.sk